Toelichting 5de wijziging Waterschapsverordening: regels grondwateronttrekkingen en drainagemiddelen

ALGEMENE TOELICHTING

Met de 5de wijziging van de Waterschapsverordening worden de regels over het aanleggen van drainagemiddelen en het onttrekken van grondwater aangepast. Daarnaast wordt een verbod ingesteld voor het onttrekken van oppervlaktewater uit openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk is. Tot slot wordt een aantal redactionele wijzigingen doorgevoerd.

Aanleg drainagemiddelen

Het aanleggen van drainagemiddelen in het beheergebied van Vechtstromen is vergunningplichtig (artikel 2.39 Waterschapsverordening (huidig)).

Dit wordt gewijzigd in:

- een meldplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen tot maximaal 0,80 m beneden maaiveld;
- een vergunningplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen dieper dan 0,80 m beneden maaiveld;
- het instellen van een algeheel verbod voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen in het beperkingengebied drainagemiddelen.

Grondwateronttrekkingen beregen en bevloeiing

De belangrijkste wijzigingen wat betreft de regels voor het onttrekken van grondwater gaan over het onttrekken van grondwater voor beregening en bevloeiing.

Het huidige beperkingengebied ‘onttrekken grondwater’, waar een verbod geldt voor het onttrekken van grondwater voor beregening of bevloeiing als het debiet van de onttrekking meer dan 10 m³ per uur is (artikel 4.9 Waterschapsverordening (huidig)), wordt verruimd.

Doel

Het wijzigen van de regels voor het aanleggen van drainagemiddelen en grondwateronttrekkingen dragen bij aan het doel van het vergroten van de grondwatervoorraad, om in perioden van droogte meer water beschikbaar te hebben voor landbouw, natuur en drinkwater (Watervisie 2050 en Waterbeheerprogramma 2022 – 2027).

Meer in het bijzonder richten de nieuwe regels voor het aanleggen van drainagemiddelen en grondwateronttrekkingen zich op het beperken van verdere verdroging van grondwaterafhankelijke natuur[1].

[1] Natuurtypen waarvan het duurzaam voorkomen afhankelijk is van de grondwaterstand, kwel of grondwaterkwaliteit worden aangemerkt als grondwaterafhankelijk.

Taak

Taak

Waterschappen hebben als doel het beheer van watersystemen in hun beheergebied (artikel 1, lid 1, Waterschapswet). Eén van de taken van het waterschap hierbij is het beheer van watersystemen (artikel 1, lid 2, Waterschapswet in samenhang met artikel 2.17, lid 1, Omgevingswet).

Een watersysteem is het samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en de voor het waterbeheer noodzakelijke ondersteunende kunstwerken (zoals stuwen, duikers en dammen). (Bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet, begrippen)

Het beheer van watersystemen is het samenstel van aan watersystemen verbonden taken, gericht op:

- het voorkomen en waar nodig beperken van overstromingen, wateroverlast en waterschaarste; in samenhang met
- het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van die watersystemen; en
- de vervulling van de op grond van deze wet aan die watersystemen toegekende maatschappelijke functies.

(Bijlage bij artikel 1.1 van de Omgevingswet, begrippen)

Het waterschap moet hierbij voldoen aan omgevingswaarden, zorgplichten, inspanningsverplichtingen en resultaatsverplichtingen. Het waterschap heeft bij het uitvoeren van zijn taak een zekere beleidsvrijheid om na afweging van belangen te kiezen voor of juist af te zien van het gebruik van een bepaalde bevoegdheid of instrument. Het waterschap moet hierbij rekening houden met en voldoen aan relevante wet- en regelgeving, zoals de Kaderrichtlijn Water en Grondwaterrichtlijn, de Waterschapswet, de Omgevingswet, de Algemene wet bestuursrecht, maar ook de provinciale beheeropdracht.

Provincie

Zowel het provinciebestuur van Overijssel als van Drenthe vragen van het waterschap om verdroging van grondwaterafhankelijke natuur te voorkomen en waar mogelijk te herstellen.

(Grond)waterbeheer

Het stellen van regels in de Waterschapsverordening is een van de beheerinstrumenten van het waterschap om zijn taak uit te oefenen. Naast het stellen van deze regels werkt het waterschap aan:

- strategieën en planvorming (Watervisie, Waterbeheerprogramma, Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) en Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON);
- het operationeel peilbeheer van het oppervlaktewater (beheer van stuwen, gemalen en andere kunstwerken);
- de calamiteitenzorg in bijzondere omstandigheden (grote schaarste of overvloed aan water, aanmerkelijke verslechtering van de kwaliteit daarvan of bij gevaar voor waterstaatswerken);
- het uitvoeren van projecten waarmee het watersysteem wordt heringericht;
- vergunningverlening, toezicht en handhaving van de regels uit de Waterschapsverordening.

Plan m.e.r.-beoordeling

Een milieueffectrapportage (m.e.r. = procedure) brengt de milieugevolgen van een plan of project in beeld voordat er een besluit over wordt genomen. De initiatiefnemer beschrijft de verwachte gevolgen voor het milieu in een milieueffectrapport (MER). Een MER is dus het resultaat van een m.e.r..

Het wijzigen van regels in een waterschapsverordening kan (plan) m.e.r.-plichtig zijn. Daarvoor moet een beoordeling van de wijzigingen plaatsvinden. Deze plan m.e.r.-beoordeling moet antwoord geven op de

vraag of de wijziging van de waterschapsverordening kan leiden tot aanzienlijke milieueffecten, waarvoor een plan m.e.r. doorlopen moet worden.

Het waterschap heeft een plan m.e.r.-beoordeling laten uitvoeren met de vraag of de voorgestelde aanpassingen in de Waterschapsverordening leiden tot aanzienlijk negatieve milieueffecten.

De plan m.e.r.-beoordeling laat zien dat de voorgestelde aanpassingen in de Waterschapsverordening een overwegend positieve milieueffecten hebben. De belangrijkste positieve effecten worden verwacht voor grondwaterkwantiteit, beschermde natuurgebieden en grondwaterafhankelijke soorten. Voor de oppervlaktewaterkwaliteit en grondwaterkwaliteit zijn de effecten naar verwachting (zeer) beperkt.
Een mogelijk negatief effect treedt op bij de landbouw. Maar omdat de effecten van de maatregelen op de grondwaterstanden beperkt zijn, een ontwatering tot 0,8 m beneden maaiveld toegestaan blijft, en een hogere grondwaterstand in de zomer gunstig is voor de landbouw, is er naar verwachting geen aanzienlijk negatief milieueffect op het aspect landbouw.

Op basis van de uitgevoerde plan m.e.r.-beoordeling blijkt dat de voorgestelde aanpassingen in de Waterschapsverordening mogelijk een aantal negatieve milieugevolgen met zich meebrengt, maar dat er geen sprake is van aanzienlijk negatieve milieueffecten. Dit betekent dat er voor het wijzigen van de Waterschapsverordening geen milieueffectrapport (MER) hoeft te worden opgesteld.

<u>Verbod onttrekken oppervlaktewater uit openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk is</u>
In artikel 4.19 Waterschapsverordening (huidig) staan de verboden voor het onttrekken van oppervlaktewater. Hier wordt een verbod aan toegevoegd. Het wordt verboden om water aan een oppervlaktewaterlichaam te onttrekken in het beperkingengebied openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk is, als het debiet van de onttrekking meer dan 5 m³ per uur is, in de periode van 1 maart tot 1 november.

VERBIJZONDERDE TOELICHTING
<u>Aanleg drainagemiddelen</u>
Zoals hierboven al weergegeven is het aanleggen van drainagemiddelen in het beheergebied van Vechtstromen nu vergunningplichtig (artikel 2.39 Waterschapsverordening (huidig)).

Drainagemiddelen zijn in de Waterschapsverordening gedefinieerd als: drains, kleine sloten, greppels en andere middelen voor de afvoer van water over en door de grond met als doel de grondwaterstand kunstmatig te beïnvloeden (bijlage I, Waterschapsverordening).
Alle middelen die een drainerende werking hebben op het grondwatersysteem behoren tot deze definitie. Uitgezonderd de watergangen die op de legger staan, omdat deze naast de drainerende functie ook een specifieke afvoerende functie hebben en daarom anders ontworpen en aangelegd zijn dan overige watergangen.

Drainagemiddelen worden in hoofdzaak aangelegd om grondwaterstanden te reguleren en overtollig water af te voeren. Hoe dieper drainagemiddelen worden aangelegd des meer dit ten koste gaat van de grondwatervoorraad. Het minder diep aanleggen van drainagemiddelen draagt bij aan de doelstelling van het waterschap van het vergroten van de grondwatervoorraad.

Meldplicht
De huidige vergunningplicht wordt daarom (deels) vervangen door een meldplicht als drainagemiddelen niet dieper dan 0,8 m worden aangelegd onder maaiveld. Doel van het stellen van deze ondergrens is het beperken van de nadelige invloed van drainagemiddelen op de grondwatervoorraad. Bij landbouwkundig

gebruik is een drainageniveau van 0,8 m beneden maaiveld voor het overgrote deel van de gewas-bodemcombinaties die in het beheergebied van waterschap Vechtstromen voorkomen voldoende.

Met een meldplicht in plaats van een vergunningplicht worden initiatiefnemers gestimuleerd om drainagemiddelen daadwerkelijk niet dieper dan 0,8 m onder maaiveld aan te leggen. Een meldplicht leidt in zijn algemeenheid tot minder administratieve lasten voor de initiatiefnemer en het waterschap. Met het invoegen van de meldplicht worden ook de specifieke indieningsvereisten vastgesteld.

Vergunningplicht
De huidige vergunningplicht wordt omgezet in een vergunningplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen dieper dan 0,80 m beneden maaiveld.

Uit de praktijk van grondgebruikers is duidelijk geworden dat er behoefte is om in individuele gevallen (maatwerk) van het gewenste drainageniveau van 0,8 m te kunnen afwijken. Reden om de bestaande vergunningplicht te handhaven, maar dan voor drainagemiddelen die dieper dan 0,8 m beneden maaiveld worden aangelegd. Tegelijk worden de aanvraagvereisten en beoordelingsregels voor deze vergunningplicht geactualiseerd.

Verbod
Grondwaterafhankelijke natuur wordt beïnvloed door (permanente) verlaging van grondwaterstanden als gevolg van drainagemiddelen. De invloed van drainagemiddelen reikt over een bepaalde afstand die afhankelijk is van de kenmerken van de drainagemiddelen en de opbouw van de ondergrond. Grondwater staat overal in verbinding, zowel via zandlagen als via klei- en veenlagen in de ondergrond. In klei- en veenlagen zitten vaak gaten, soms op enige afstand. Hierdoor kunnen effecten via het grondwater doorwerken, ook onder watergangen door.

Het verbieden van de aanleg van nieuwe drainagemiddelen in het beperkingengebied voorkomt een verdere structurele verlaging van de grondwaterstand die nadelige invloed heeft op grondwaterafhankelijke natuur en de grondwatervoorraad. Het beperkingengebied omvat de grondwaterafhankelijke natuur en de invloedzone van drainagemiddelen.

De omvang van het beperkingengebied is gebaseerd op de invloedsafstand van drainagemiddelen. Voor het bepalen van de invloedsafstand van drainagemiddelen zijn verschillende methoden beschouwd. Uit verkennende berekeningen blijkt dat de invloedsafstand sterk afhankelijk is van geohydrologische omstandigheden en kan variëren van ongeveer 200 meter tot meer dan 2.000 meter.
Het deskundigenadvies van TNO en TU Delft (TNO/TU-Delft, 2026) geeft aan dat de meest nauwkeurige bepaling van invloedsafstanden kan worden verkregen door gebruik te maken van gebiedsspecifieke grondwatermodellen waarin de lokale opbouw van de ondergrond en de hydrologische omstandigheden zijn verwerkt.
De toepassing van dergelijke modellen voor alle relevante natuurgebieden vraagt echter een aanzienlijke onderzoeksinspanning. Niet voor alle gebieden zijn gebiedsspecifieke modellen beschikbaar en de beschikbare modellen zijn ontwikkeld voor het doorrekenen van concrete maatregelen. Het uitvoeren van berekeningen voor mogelijke toekomstige drainage-ingrepen vergt specialistische modelaanpassingen, validatie van invoergegevens en uitgebreide analyse van de resultaten. Dit leidt tot substantiële kosten en een langere doorlooptijd.

Bij de keuze van de gehanteerde methode is gezocht naar een evenwicht tussen:
- gebiedsgericht maatwerk;
- wetenschappelijke onderbouwing;
- navolgbaarheid van de berekeningen;
- uitvoerbaarheid van het beleid;
- een doelmatige inzet van beschikbare middelen.

Hoewel gebiedsspecifieke modellering in theorie leidt tot een hogere nauwkeurigheid, neemt deze nauwkeurigheid geleidelijk toe terwijl de benodigde inspanning sterk toeneemt. Daarbij is niet op voorhand aannemelijk dat de extra inspanning leidt tot wezenlijk andere beleidsmatige conclusies of tot een betere afweging van de betrokken belangen.
Om deze reden is ervoor gekozen gebruik te maken van het regionale grondwatermodel als basis voor de analyse (TAUW, 2026). Dit model biedt een consistente beschrijving van de geohydrologische omstandigheden binnen het gehele beheergebied en maakt het mogelijk om op een uniforme en reproduceerbare wijze invloedsafstanden te bepalen.

In een ideale situatie zouden alle gebiedsgegevens en modelparameters voor iedere locatie afzonderlijk worden gecontroleerd, geactualiseerd en geoptimaliseerd. Een dergelijke aanpak is echter zeer arbeidsintensief en leidt tot een aanzienlijke verhoging van de onderzoeksinspanning. Gezien het doel van het wijzigen van de regels in de Waterschapsverordening, namelijk het vaststellen van een generiek en uitvoerbaar beschermingskader voor grondwaterafhankelijke natuur, is beoordeeld dat de verwachte meerwaarde van een dergelijke verfijningsslag niet opweegt tegen de benodigde inzet van tijd en middelen.

De resultaten komen uit op afstanden tussen 100 m in het oost van het beheergebied tot maximaal 1.900 m in het noordwesten van het beheergebied en liggen daarna in dezelfde orde van grootte als de verkennende berekeningen. De gekozen aanpak levert daarmee een voldoende robuuste basis voor beleidsvorming en biedt een evenwichtige balans tussen nauwkeurigheid, uitvoerbaarheid en bescherming van natuurwaarden.

Bij (her)inrichtingsprojecten van het waterschap gericht op verdrogingsbestrijding van grondwaterafhankelijke natuur wordt beoordeeld of nadelige effecten op grondgebruik in de omgeving moeten worden gecompenseerd met mitigerende maartregelen. Het aanleggen van drainagemiddelen door of namens het waterschap of provincie is dan een mogelijke mitigerende maatregel, die wordt toegepast als per saldo de verdroging van de grondwaterafhankelijke natuur wordt verminderd. Reden om voor het waterschap en provincies een uitzondering op het verbod op te nemen.

Drainageniveau
Drainagemiddelen hebben invloed op de grondwaterstand op het niveau waarop water wordt afgevoerd. Dit noemen we het drainageniveau. Bij buisdrainage kan dit het niveau van de drainagebuis of het uitstroomniveau van de stuwput zijn. Bij permanent watervoerende sloten en greppels is dit het peil bij een peil regulerend kunstwerk, zoals een stuw of een pomp. Bij droogvallende drainagemiddelen is dit het bodemniveau. Daar waar het drainageniveau van drainagemiddelen maximaal 0,80 m beneden maaiveld mag zijn, wordt het volgende bedoeld.

1. Het drainageniveau mag niet dieper zijn dan 0,8 m beneden maaiveld.
2. Hierbij geldt het 10% laagste maaiveld van het ontwaterde perceel als referentie. Deze referentie geldt voor elk kadastraal perceel dat door het drainagemiddel wordt ontwaterd.
3. Voor kadastrale percelen kleiner dan 1000 m2 gelden punten 1. en 2. niet.

4. De ontwaterende werking van een drainagemiddel mag over maximaal een afstand van 50 m of een oppervlak van 1000 m^2 maximaal 1,2 m diep zijn ten opzichte van het gemiddelde maaiveld over die afstand of dat oppervlak.

ad 1. 0,8 m beneden maaiveld is voor het overgrote deel van de gewas-bodemcombinaties die in het beheergebied van waterschap Vechtstromen voorkomen voldoende (Beleidskader grondwateronttrekkingen en drainagemiddelen, achtergrondrapport TAUW)

ad 2. Het 10% laagste maaiveld wordt aangehouden om te voorkomen dat de drainage op het laagste punt van het perceel wordt afgestemd en daardoor onevenredig diep ontwatert. Het 10% laagste maaiveld kan doormiddel van het AHN worden bepaald.
Het criterium wordt per kadastraal perceel toegepast, omdat dit eenduidig afgebakende eenheden zijn en omdat drainagemiddelen doorgaans zijn afgestemd op percelen. Het criterium geldt per kadastraal perceel om te voorkomen dat bij een ontwateringsmiddel dat meerdere percelen ontwatert het laagste perceel het drainageniveau bepaalt. De ontwatering zou dan te diep zijn voor de minder lage percelen, de grondwaterstand zou daar dieper wegzakken dan nodig.

ad 3. Kleine percelen worden uitgesloten om te voorkomen dat een klein kadastraal perceel de ontwatering van omliggende percelen belemmert of dat voor zo'n klein perceel een vergunningaanvraag nodig is. Het effect van relatief diepe drainage van een enkel, klein perceel op de grondwaterstand in de omgeving is beperkt.

ad 4. Drainagemiddelen mogen niet over een te grote afstand of oppervlakte drainerend werken omdat dan de grondwaterstand in de omgeving te sterk wordt verlaagd. 50 m afstand en 1000 m^2 komen ongeveer overeen als je uitgaat van een directe invloedsafstand van 10 m aan weerszijden van het ontwateringsmiddel. Met deze regel wordt beoogd dat het ontwateren lokale laagtes en grotere oppervlaktes hoger gelegen delen van percelen wordt beperkt.

Overgangsrecht
Wet- en regelgeving kunnen in loop der tijd veranderen. Deze wijzigingen kunnen de belangen van belanghebbenden raken. Met deze belangen kan bij wijzigingen wet- en regelgeving rekening worden gehouden door overgangsrecht op te nemen. Overgangsrecht gaat daarbij over de bescherming van verworven rechten van en gewekte verwachtingen bij belanghebbenden (rechtszekerheid) en tegelijkertijd het invoeren van de wijzigingen en het behalen van de beoogde doelen van deze wijzigingen.

Uitgangspunt voor het overgangsrecht bij het wijzigen van de regels voor het aanleggen van drainagemiddelen is de eerbiedigende werking voor bestaande drainagemiddelen die rechtmatig zijn aangelegd.

Het overgangsrecht bij het instellen van de meldplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen tot maximaal 0,80 m beneden maaiveld luidt als volgt.

- Voor bestaande drainagemiddelen die zijn aangelegd met een vergunning en met het wijzigen van de waterschapsverordening onder de meldplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen tot maximaal 0,80 m beneden maaiveld vallen, wordt deze vergunning aangemerkt als een melding.

Het overgangsrecht bij het wijzigen van de vergunningplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen dieper dan 0,80 m beneden maaiveld luidt als volgt.

- Voor bestaande drainagemiddelen die zijn aangelegd met een vergunning en met het wijzigen van de waterschapsverordening onder de vergunningplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen dieper dan 0,80 m beneden maaiveld vallen, wordt de vergunning aangemerkt als een vergunning verleend op grond van artikel 2.42 (vergunningplicht), zolang deze drainagemiddelen niet worden vervangen of gewijzigd.

- Worden drainagemiddelen vervangen of gewijzigd geldt of de meldplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen tot maximaal 0,80 m beneden maaiveld of de vergunningplicht voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen dieper dan 0,80 m beneden maaiveld.

Het overgangsrecht bij het instellen van het verbod voor het aanleggen en in stand houden van drainagemiddelen in het beperkingengebied drainagemiddelen luidt als volgt.

- Het verbod geldt niet voor bestaande drainagemiddelen aangelegd door gemeenten, waterschap en provincie bij de uitoefening van hun wettelijke taken.
  Voor gemeenten betreft het de maatregelen voor:
  - de doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater; en
  - het treffen van maatregelen in het openbaar gemeentelijke gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

  Voor provincies betreft het de maatregelen voor wegen in beheer bij de provincie en drainagemiddelen die als mitigerende maatregel bij natuurherstelprojecten zijn aangelegd. Deze mitigerende maatregelen kunnen ook op gezag van het waterschap zijn aangelegd.

  Dit met het oog op dat bij bestaande inrichting van bebouwde gebieden, bebouwing en infrastructuur het drainageniveau in veel gevallen dieper is dan 0,8 m beneden maaiveld. Dit geldt ook voor drainagemiddelen die als mitigerende maatregel bij natuurherstelprojecten zijn aangelegd. Het is in deze gevallen doorgaans niet haalbaar om het drainageniveau aan te passen zonder ingrijpende gevolgen of extreem hoge kosten. In nieuwe gevallen is het uitgangspunt dat rekening wordt gehouden met een maximale diepte van 0,8 m beneden maaiveld.

- Voor bestaande drainagemiddelen die zijn aangelegd met een vergunning en met het wijzigen van de waterschapsverordening onder het verbod vallen, geldt het verbod gedurende vijftien jaar na inwerkingtreding niet. Na deze vijftien jaar moeten deze bestaande drainagemiddelen zijn aangelegd op 0,80 m beneden maaiveld.

  Bij de bepaling van deze termijn is een afweging gemaakt tussen het belang van bescherming van grondwaterafhankelijke natuur enerzijds en de gevolgen voor grondeigenaren en gebruikers anderzijds. Een kortere overgangstermijn zou ertoe leiden dat recent aangelegde drainagesystemen versneld moeten worden aangepast of vervangen. Gezien de investeringen die met de aanleg van dergelijke systemen zijn gemoeid, wordt dit niet proportioneel geacht, mede gelet op de afschrijvingstermijn en levensduur. Daarnaast werken agrariërs met teeltplannen met een duur van 4 tot 6 jaar. Bij een overgangstermijn van 10 jaar kan de agrariër met het eerstvolgende teeltplan rekening houden met de aanpassing van het drainageniveau. Tegelijkertijd is het vanuit het oogpunt van natuurbescherming onwenselijk dat de verlaging van de grondwaterstand door diep aangelegde drainagemiddelen voor onbeperkte tijd blijft voortbestaan. Met een overgangstermijn van vijftien jaar wordt een evenwicht bereikt tussen beide belangen. De termijn biedt eigenaren voldoende tijd om aanpassingen planmatig en tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten uit te voeren, terwijl tegelijkertijd wordt geborgd dat de verlaging van de grondwaterstand door diepe drainage binnen een afzienbare termijn wordt verminderd.

Uitwerking overgangsrecht

Aangedragen voorbeelden over werking overgangsrecht:

- Is het in het beperkingengebied toegestaan om naar 10 jaar en het dan verplicht aanleggen op 0,8 m de tussenafstand tussen drainagemiddelen te verkleinen?
  Ja, want de regel heeft betrekking op het drainageniveau en heeft tot doel dat de grondwaterstand in droge perioden minder diep uitzakt. Met het toepassen van een kleinere tussenafstand tussen

drainagemiddelen wordt de opbolling onder natte omstandigheden beperkt, zodat ondanks het hogere drainageniveau de grondwaterstand in het perceel niet hoger komt dan in de bestaande situatie.
- Nutsbedrijven die voor hun projecten drainage tijdelijk verwijderen en weer terugplaatsen?
  De grondgebruiker is zelf verantwoordelijk voor het aanpassen van het drainageniveau binnen de overgangstermijn van vijftien jaar. Hij kan zelf met het nutsbedrijf in overleg wanneer hij de gelegenheid van het terugplaatsen wil benutten om het drainageniveau aan te passen.
- Een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit is zaaksgebonden en niet persoonsgebonden. Bij de overdracht van percelen door verkoop of wijziging van pachter of huurder blijft een omgevingsvergunning dus van kracht voor het onttrekken van grondwater of de drainagemiddelen waarvoor deze is toegekend.

<u>Grondwateronttrekkingen voor beregening of bevloeiing</u>
Op dit moment gelden de volgende regels voor het onttrekken van grondwater voor beregening of bevloeiing.

- Als het debiet van de onttrekking niet meer dan 10 m³ per uur geldt als algemene regel dat grondwater mag worden onttrokken voor beregening of bevloeiing (artikel 4.3, lid 3, onder a, Waterschapsverordening (huidig).
- Als het debiet van de onttrekking meer dan 10 m³ per uur en niet meer dan 60 m³ per uur is en de duur van de duur van de aaneengesloten onttrekking minder of gelijk is aan 90 dagen en de totale grondwateronttrekking niet meer is dan 25.000 m³, geldt er een meldplicht (artikel 4.4, lid 3, Waterschapsverordening (huidig)).
- Als het debiet van de onttrekking meer dan 60 m³ per uur is of de duur van de aaneengesloten onttrekking langer is dan 90 dagen of de totale grondwateronttrekking meer is dan 25.000 m³, geldt er een vergunningplicht (artikel 4.6, lid 1, onder a. en b., Waterschapsverordening (huidig)).
- Tot slot geldt er in het beperkingengebied onttrekken grondwater een verbod op het onttrekken van grondwater voor beregening of bevloeiing als het debiet van de onttrekking meer dan 10 m³ per uur is (artikel 4.9, Waterschapsverordening (huidig)).

Meldplicht grondwateronttrekkingen beregening of bevloeiing
Er is sprake van een meldplicht voor het onttrekken van grondwater voor beregening of bevloeiing als:
a. het debiet van de onttrekking groter is dan 10m^3/uur en niet meer dan 60m^3/uur;
b. er niet meer dan 90 dagen aaneengesloten wordt onttrokken;
c. de totale onttrekking niet meer is dan 25.000 m^3.

Als een grondwateronttrekking voor beregening of bevloeiing onder deze criteria valt, moet de grondwateronttrekking uiterlijk 5 werkdagen voor het begin van de onttrekking worden gemeld. Bij het doen van de melding moeten de gegevens en bescheiden worden versterkt als beschreven in de indienvereisten voor de melding. Binnen een jaar na de melding moet de activiteit – het onttrekken van grondwater voor beregening of bevloeiing - zijn uitgevoerd. Daarna geldt de ingediende melding niet meer.

Verruiming beperkingengebied onttrekken grondwater
De huidige regels voor het onttrekken van grondwater, waaronder het verbod voor het onttrekken van grondwater voor beregening en bevloeiing in het beperkingengebied, zijn in Rijn-oost verband opgesteld en in 2013 vastgesteld door de rechtsvoorgangers van waterschap Vechtstromen.

Deze regels zijn bij de fusie op 1 januari 2014 overgegaan naar waterschap Vechtstromen, op 8 december 2015 (opnieuw) vastgesteld als algemene regel bij de destijds geldende Keur van het waterschap en sinds 1 januari 2024, met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, beleidsneutraal opgenomen in de Waterschapsverordening.

Grondwaterafhankelijke natuur wordt beïnvloed door tijdelijke verlaging van grondwaterstanden als gevolg van grondwateronttrekkingen. De invloed van grondwateronttrekkingen reikt over een bepaalde afstand die afhankelijk is van de kenmerken van de onttrekkingen en de opbouw van de ondergrond. Om grondwaterafhankelijke natuur te beschermen wordt het beperkingengebied onttrekken grondwater verruimd van 200m naar 500m.

Sinds de vaststelling van de huidige regels en het huidige beperkingengebied onttrekken grondwater hebben zich relevante ontwikkelingen voorgedaan die aanleiding geven de gehanteerde beschermingszone te heroverwegen. In de afgelopen jaren is sprake geweest van een toename van droge en zeer droge zomers. Hierdoor is de vraag naar beregening toegenomen, wat heeft geleid tot een groei van zowel het aantal als de omvang van grondwateronttrekkingen voor beregening en bevloeiing. Tegelijkertijd is de kennis over de hydrologische effecten van grondwateronttrekkingen verder ontwikkeld.

Het beperkingengebied omvat de grondwaterafhankelijke natuur en de invloedzone van grondwateronttrekkingen.

Bij de herziening van de invloedsafstanden zijn de uitgangspunten van de berekeningen geactualiseerd. In het eerdere beleid was de beschermingszone van 200 meter gebaseerd op destijds beschikbare inzichten en aannames over de omvang en duur van grondwateronttrekkingen. De nieuwe berekeningen sluiten beter aan bij de huidige praktijk en bij de omvang van onttrekkingen waarvoor een vergunningplicht geldt. Waar eerder werd uitgegaan van de effecten van een afzonderlijke beregeningsbeurt, is nu gerekend met de maximale onttrekkingsomvang die binnen het vergunningenstelsel relevant is. Deze benadering geeft een realistischer beeld van de potentiële invloed van nieuwe grondwateronttrekkingen op de grondwaterstand.

Naast de aanpassing van de uitgangspunten voor de berekening van de invloedsafstanden is aan deskundigen van TU-Delft en TNO advies gevraagd over de wijze van berekenen (Deskundigenadvies TNO/TU-Delft, 2026). Het deskundigenadvies van TNO en TU Delft wijst erop dat de invloedsafstand van grondwateronttrekkingen mede wordt bepaald door de lokale geohydrologische opbouw van de ondergrond. De meest nauwkeurige bepaling van effecten zou daarom plaatsvinden met behulp van gebiedsspecifieke grondwatermodellen.

Deze modellen zijn beschikbaar voor de Natura 2000-gebieden, maar niet voor alle NNN-gebieden. Daarnaast zijn de modellen ontwikkeld voor het doorrekenen van concrete maatregelen en vergt het doorrekenen van effecten van potentiële toekomstige onttrekkingen aanzienlijke aanpassingen en specialistische inzet. Toepassing van gebiedsspecifieke modellering voor alle natuurgebieden zou daardoor leiden tot een omvangrijke onderzoeksinspanning en een aanzienlijke verlenging van de doorlooptijd.
Uit de uitgevoerde analyses blijkt dat de berekende invloedsafstanden, ondanks verschillen in geohydrologische omstandigheden, in hoofdzaak variëren tussen circa 250 en 500 meter. Gegeven deze relatief beperkte bandbreedte is de meerwaarde van het uitvoeren van aanvullende gebiedsspecifieke berekeningen voor alle natuurgebieden naar verwachting beperkt.

Om de robuustheid van de gekozen benadering te toetsen zijn voor twee representatieve voorbeeldgebieden berekeningen uitgevoerd waarbij geohydrologische kenmerken uit het regionale grondwatermodel zijn overgenomen in een vereenvoudigde rekenmethodiek (TAUW, 2026). De resultaten bevestigen dat een beschermingsafstand van 500 meter aansluit bij de bovengrens van de te verwachten

invloedsafstanden en daarmee een passend beschermingsniveau biedt voor grondwaterafhankelijke natuur.

Daarom is gekozen voor een generieke beschermingsafstand van 500 meter. Deze keuze biedt een evenwicht tussen hydrologische onderbouwing, uitvoerbaarheid, consistentie van beleid en bescherming van natuurwaarden.

Het doel van de beschermingszone is het voorkomen van aanvullende verlaging van de grondwaterstand ter plaatse van grondwaterafhankelijke natuur. Omdat negatieve effecten op deze natuurwaarden vaak moeilijk of slechts op lange termijn herstelbaar zijn, is het van belang dat nieuwe grondwateronttrekkingen niet worden toegestaan binnen een afstand waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat effecten kunnen optreden.

Uit hydrologische analyses blijkt dat de invloedsafstand van grondwateronttrekkingen afhankelijk is van gebiedskenmerken en varieert tussen circa 250 en 500 meter.

Bij de keuze van de beschermingsafstand is rekening gehouden met:
- de geactualiseerde berekende invloedsafstanden;
- de variatie in berekende invloedsafstanden (250-500 m) op basis van kenmerken van de ondergrond;
- het voorzorgsbeginsel bij het belang van bescherming van grondwaterafhankelijke natuur;
- de omstandigheid dat uitsluitend nieuwe onttrekkingen worden beperkt en bestaande rechten worden gerespecteerd;
- de wens om een eenvoudig toepasbare en handhaafbare regel vast te stellen;
- het feit dat bestaande vergunde onttrekkingen niet worden beperkt en de maatregel uitsluitend betrekking heeft op nieuwe onttrekkingen.

Gezien de variatie in de invloedsafstand biedt een beschermingsafstand gebaseerd op uitsluitend de gemiddelde invloedsafstand onvoldoende zekerheid dat negatieve effecten op natuur worden voorkomen. Daarom is gekozen voor een beschermingsafstand van 500 meter rondom grondwaterafhankelijke natuur. Deze afstand omvat de maximaal berekende invloedsafstand en biedt daarmee een robuuste bescherming tegen ongewenste aanvullende grondwaterverlaging. Hiermee wordt een evenwicht bereikt tussen bescherming van natuurwaarden en het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw buiten de beschermingszone.

Vanwege de variatie tussen gebieden is overwogen of een gebiedsspecifieke beschermingsafstand kan worden vastgesteld. Hoewel een dergelijke benadering in theorie nauwkeuriger kan zijn, vraagt dit omvangrijk aanvullend onderzoek en leidt dit tot een langere doorlooptijd. Gezien het beschermingsdoel, de omvang van de onzekerheden en de wens tot een eenduidige en uitvoerbare regel, is gekozen voor een generieke beschermingsafstand gebaseerd op de bovengrens van de berekende invloedsafstanden. Hiermee wordt op een praktische en robuuste wijze invulling gegeven aan het voorzorgsbeginsel en wordt voldoende zekerheid geboden dat nieuwe grondwateronttrekkingen niet leiden tot ongewenste aanvullende effecten op grondwaterafhankelijke natuur.

Meetplicht grondwateronttrekkingen
Voor grondwateronttrekkingen geldt een meetplicht: de initiatiefnemer die grondwater onttrekt moet met een nauwkeurigheid van 95% de hoeveelheid onttrokken grondwater per kwartaal meten (artikel 4.11 Waterschapsverordening (huidig)).

De gemeten gegevens moeten uiterlijk op 31 januari van ieder jaar aan het dagelijks bestuur van het waterschap worden verstrekt. Of binnen een maand na het stoppen van de grondwateronttrekking. Voor

grondwateronttrekkingen met een debiet van de onttrekking van minder dan 10 m³ per uur geldt de meetplicht niet.
Het waterschap verstrekt op zijn beurt deze gegevens aan de provincie. De provincie gebruikt deze gegevens voor het opleggen van de provinciale grondwaterheffing. Het waterschap gebruikt deze gegevens om de toestand van de grondwatervoorraad te evalueren. Informatie over grondwateronttrekkingen per put en verspreid in de tijd leveren voor deze evaluatie de meest bruikbare informatie.

Deze meetplicht geldt al sinds de tijd van de Grondwaterwet en is via de Waterwet en de bruidsschat Waterschapsverordening bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet opgenomen in de Waterschapsverordening van het waterschap. Verder geven de Omgevingsverordeningen van Overijssel en Drenthe instructies over het opnemen van een meetplicht in de Waterschapsverordening en het verstrekken van de gemeten gegevens aan de provincie.

De meetplicht stelt een nauwkeurigheid van 95% van de meting van de hoeveelheden onttrokken grondwater. Deze nauwkeurigheid is (alleen) met een watermeter te bereiken. Voorgaande veronderstelt dus bij iedere grondwateronttrekking de aanwezigheid van een watermeter.

Voor grondwateronttrekkingen voor industriële toepassing of voor bouwputbemaling, proefbronnering, sleufbemaling, bodemsanering en grondwatersanering is dit vaak het geval. Bij grondwateronttrekkingen voor beregening en bevloeiing is dit veelal niet het geval.

Bij niet continue grondwateronttrekkingen, zoals die voor beregening of bevloeiing, stuit het gebruik van watermeters op praktische bezwaren. De toepassing van een watermeter bij grondwateronttrekkingen voor beregening is omslachtig en storingsgevoelig doordat deze bij elke onttrekking opnieuw met losse hulpstukken aan de pomp moet worden gekoppeld.

Om tegemoet te komen aan de praktische bezwaren wordt als algemene regel in de Waterschapsverordening opgenomen dat de meting bij een grondwateronttrekking voor beregening of bevloeiing kan plaatsvinden door vermenigvuldiging van beregenings- of irrigatiegift in mm met de oppervlakte die wordt beregend of bevloeid.

De verkregen gegevens kunnen vervolgens via een aangewezen elektronisch kanaal aan het dagelijks bestuur worden verstrekt. Hiermee accepteert het waterschap een geringere nauwkeurigheid van de meting. Daar tegenover staat dat het meten en registreren door deze aanpassing eenvoudiger wordt. De verwachting is dat daardoor een completer beeld van de onttrekkingen voor beregening zal ontstaan.

Overgangsrecht
Uitgangspunt voor het overgangsrecht bij het verruimen van het beperkingengebied onttrekken grondwater en daarmee de uitbreiding van het verbod op grondwateronttrekkingen voor beregening en bevloeiing in dat beperkingengebied, is de eerbiedigende werking voor bestaande grondwateronttrekkingen voor beregening en bevloeiing.

Het overgangsrecht voor bestaande grondwateronttrekkingen voor beregening en bevloeiing luidt als volgt. Het verbod geldt niet voor de grondwateronttrekkingen voor beregening of bevloeiing in het beperkingengebied onttrekken grondwater:
- als die grondwateronttrekking voor 1 januari 2028 bij het waterschap worden gemeld en uit die melding blijkt dat de voorziening om grondwater te onttrekken voor 15 april 2026 aanwezig was; of
- voor die grondwateronttrekkingen een omgevingsvergunning is verleend.

Om onder het overgangsrecht te vallen en als bestaand gebruik te kunnen worden geregistreerd, moet een initiatiefnemer zich actief voor 1 januari 2028 melden bij het waterschap. Bij deze melding moet de

initiatiefnemer aantonen dat zijn voorziening om grondwater te onttrekken – de put – voor 15 april 2026 aanwezig was. De datum van 15 april 2026 is gekozen, omdat dit de datum van het vaststellen van het beleidskader grondwateronttrekkingen en drainage door het algemeen bestuur.

Door bestaande grondwateronttrekkingen in het (nieuwe) beperkingengebied zich voor 1 januari 2028 te laten melden, krijgt het waterschap een (sluitende) administratie van de grondwateronttrekkingen die onder het overgangsrecht vallen. De datum van 1 januari 2028 is gekozen, zodat initiatiefnemers na inwerkingtreding van de 5de wijziging van de Waterschapsverordening voldoende tijd hebben om zich te melden.

In de praktijk kunnen onder meer de volgende stukken worden gebruikt om aan te tonen dat de voorziening om grondwater te onttrekken voor 15 april 2026 aanwezig was:
- een oude vergunning, eerdere melding of registratie bij het waterschap of de provincie;
- facturen van de aanleg van de bron, put of beregeningsinstallatie;
- boorrapporten van het boorbedrijf;
- oude luchtfoto's waarop de installatie, beregeningshaspel of pompput zichtbaar is;
- landbouwadministratie of bedrijfsadministratie;
- kadastrale bescheiden;
- onderhoudsrapporten;
- foto's met een verifieerbare datum;
- elektriciteitsaansluitingen of verbruiksgegevens die passen bij de onttrekking;
- verklaringen van derden, bijvoorbeeld de boorfirma of voormalige eigenaren.

Uitwerking overgangsrecht
Voorbeelden over werking overgangsrecht:
- Valt een bestaande put die na 1 januari 2028 wordt gemeld onder het overgangsrecht?
  Nee, als een bestaande put na 1 januari 2028 wordt gemeld dan valt de grondwateronttrekking niet onder het overgangsrecht. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat 10 maanden na vaststelling van het overgangsrecht een voldoende lange periode is om bestaande putten te melden.
- Mag een bestaande put in het beperkingengebied, die onder bestaand gebruik valt, worden vervangen?
  Ja. Een bestaande put in het beperkingengebied, die op grond van het overgangsrecht onder bestaand gebruik valt, mag om technische reden (bijvoorbeeld een verstopt filter) worden vervangen. Aangezien in het beperkingengebied een standstill geldt, moet de vervanging één op één plaatsvinden. De oude put moet worden gesaneerd. De nieuwe put wordt bij voorkeur buiten het beperkingengebied geplaatst of tenminste op gelijke of grotere afstand van de grondwaterafhankelijke natuur.

<u>Verbod onttrekken oppervlaktewater uit openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk is</u>
Binnen het beheergebied van Vechtstromen bevinden zich verscheidene openbare vijvers – voornamelijk in stedelijk gebied, maar ook geïsoleerde vijvers buiten het stedelijk gebied - waar geen wateraanvoer mogelijk is. In tijden van droogte wordt er oppervlaktewater onttrokken uit deze vijvers voor bijvoorbeeld het beregenen van gewassen, sportvelden of groenvoorzieningen. Het gaat hierbij om onttrekkingen door mobiele installaties, zoals zuigwagens, giertanks en (tijdelijk) aangelegde onttrekkingsvoorzieningen (pompen).

Door het veelvuldig onttrekken van oppervlaktewater uit openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk in tijden van droogte, zal de waterkwaliteit aanzienlijk verslechteren en zal de kans op uiteindelijke droogval en vissterfte toenemen. Droogval van deze vijvers heeft ook effect op het grondwater ter plekke.

In de afgelopen jaren heeft het dagelijks bestuur op grond van artikel 1.19 van de Waterschapsverordening waterschap Vechtstromen van de mogelijkheid gebruik gemaakt om een onttrekkingsverbod voor oppervlaktewater uit openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk is af te kondigen in geval van grote waterschaarste of aanmerkelijke verslechtering van de kwaliteit daarvan.
Deze tijdelijke verboden zijn ingesteld in 2018, 2019, 2020, 2022, 2023, 2025 en 2026. Gelet op het veelvuldig afkondigen van deze verboden, wordt het verbod nu permanent gemaakt.

Doel van het permanente verbod op het onttrekken van oppervlaktewater uit openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk is, is het tegengaan van verslechtering van de waterkwaliteit en de vermindering van de waterkwantiteit van deze vijvers in tijden van droogte. Als gevolg van het ontbreken van wateraanvoer voor deze vijvers, zijn deze vijvers hier in het bijzonder kwetsbaar voor.

Het permanente verbod richt zich op onttrekkingen door mobiele installaties zoals zuigwagens, giertanks en (tijdelijk) aangelegde onttrekkingsvoorzieningen (pompen). Het verbod richt zich niet op particuliere onttrekkingen van oppervlaktewater uit deze vijvers voor beregening of bevloeiing van percelen direct grenzend aan de vijvers. Het debiet van deze onttrekkingen is erg laag. Het gemiddelde debiet van een particuliere tuinpomp ligt tussen de 3 en 5 m3 per uur. Reden om het verbod op onttrekkingen vanaf 5 m^3/uur in te stellen. In extreem droge situaties kan ook voor deze particuliere onttrekkingen van oppervlaktewater uit de vijvers alsnog een tijdelijk verbod worden afgekondigd.

Het permanente verbod geldt in de periode van 1 maart tot 1 november, zijnde het groeiseizoen voor gewassen. Openbare vijvers waar geen wateraanvoer mogelijk is worden buiten deze periode aangevuld met neerslag en door hogere grondwaterstanden vanuit het grondwatersysteem. Daarmee is kans op verslechtering van de waterkwaliteit en droogval dan kleiner en is het niet nodig het permanente verbod voor die periode (1 november tot 1 maart) in te stellen.